

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích

Teologická fakulta

Katedra teologické a sociální etiky

Bakalářská práce

Kriminalita mladistvých, její prevence a důsledky

(zaměřeno především na situaci na českobudějovickém sídlišti „Máj“)

Vedoucí práce: doc. Mgr. Jindřich Šrajer, Dr. theol.

Autor práce: Marek Reháček

Studijní obor: Pedagogika volného času

Ročník: 3. ročník

2011

Prohlašuji, že svoji bakalářskou práci jsem vypracoval samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění, souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejich internetových stránkách.

27. března 2011

Děkuji vedoucímu bakalářské práce doc. Mgr. Jindřichu Šrajerovi, Dr. theol. za cenné rady, připomínky, ohleduplnost, vstřícnost a metodické vedení práce.

Úvod.....	- 5 -
1. Mladiství.....	- 7 -
1.1 Pojem mladiství	- 7 -
1.2 Trestní odpovědnost.....	- 7 -
2. Problematičnost sídlišť – sídliště Máj	- 10 -
3. Sociálně patologické jevy u mladistvých	- 11 -
3.1 Alkoholismus	- 11 -
3.2 Nikotin	- 13 -
3.3 Chorobné hráčství	- 15 -
3.4 Nealkoholové drogy.....	- 16 -
3.5 Extremismus	- 19 -
4. Kriminalita mladistvých	- 21 -
4.1 Příčiny.....	- 21 -
4.2 Druhy opatření	- 26 -
4.3 Prevence.....	- 30 -
5. Možná východiska problému	- 36 -
5.1 Sociální a etická výchova	- 36 -
5.2 Pedagogika volného času.....	- 38 -
Závěr	- 40 -
Seznam použitých zdrojů.....	- 42 -
Literatura	- 42 -
Elektronické zdroje	- 43 -
Abstrakt	- 44 -
Abstrakt.....	- 45 -

Motto:

„Chválit a povzbuzovat dítě je stokrát účinnější než hrozit a trestat.“

(Orison Swett Marden)

Úvod

V současnosti pracuji na Obvodním oddělení Policie Čtyři Dvory, ve funkci policejního inspektora. Pod toto obvodní oddělení spadá i největší českobudějovické sídliště Máj. Každý den se zde setkáváme s různou formou kriminality mladistvých osob – drobné krádeže, krádeže vloupáním, přestupky proti veřejnému pořádku, přestupky proti občanskému soužití, poškozování majetku. Věk pachatelů těchto činů neustále klesá.

Možností, jak trávit volný čas, není na tak velkém sídlišti pro mladé lidi mnoho. Většina mladistvých tráví svůj volný čas postáváním v podchodech paneláků, posedáváním na lavičkách. A právě to jsou často první podněty pro protiprávní jednání. Ať už je to sprejerství— prostřednictvím lihových fixů, sprejů s barvou, první experimenty s kouřením, alkoholem, lehkými drogami.

Jedním z nebezpečí velkých sídlišť je obecně anonymita. Co se člověka bezprostředně netýká, k tomu zůstává lhostejný a raději to nevidí. Večerní procházka po sídlišti Máj je tak mnohdy životu nebezpečným dobrodružstvím. Partičky mladistvých se nebojí přikročit i k nejodpornějším způsobům získání finančních prostředků na své potřeby, formou loupeže. Není ani výjimkou, že patnáctileté dívky přepadnou krátce poledni devadesátiletou ženu pohybující se jen díky francouzským holím, povalí ji na zem a odcizí jí kabelku s pár stokorunami. Žena naštěstí vyvázne jen s pohmožděninami, které časem zmizí, ale psychická újma zůstane napořád. Přibližně třetinu těchto činů se podaří objasnit a pachatele postavit před soud. Zbylé dvě třetiny případů zůstanou neobjasněné a pachatel nepotrestaný.

V bakalářské práci se zabírám kriminalitou mladistvých zvláště s ohledem k situaci na zmiňovaném sídlišti Máj. Nejprve se pokusím definovat pojem „mladiství“ a vymezit tuto kategorii z hlediska trestního zákoníku. V další části se zaměřím na konkrétní informace o sídlišti Máj. Následně představím sociálně patologické jevy mladistvých na sídlišti Máj, spolu s reflexí jejich možných příčin a patrných důsledků. V závěrečné části nabídnu možná východiska a řešení problému v oblasti prevence a výchovy postavené na etických základech.

1. Mladiství

V první části jde o vymezení pojmu *mladiství* z hlediska trestního zákoníku a upřesnění jejich trestní odpovědnosti.

1.1 Pojem mladiství

Mezi mladistvé patří osoby mezi 15 až 18 lety věku.¹ „Jsou to osoby, které jsou před zákonem odpovědné, i když s jistým omezením... Použití tohoto termínu je na místě i v případě nabytí zletilosti jednotlivce soudním rozhodnutím (k uzavření sňatku).“²

V tomto období narůstá vliv vrstevníků, masmédií, internetu a naopak se výrazně zmenšuje vliv rodiny a školy. To má celou řadu negativních dopadů. Zvláště vzhledem ke skutečnosti, že mladiství prochází rozhodujícím obdobím života, které je určující pro jejich začleňování se do společnosti. Mladí lidé ještě neumí vždy správně vyhodnotit životní situace. Vrstevníci a masmédiá, internet jim nejsou v tomto směru příliš nápomocny, spíše naopak³

1.2 Trestní odpovědnost

V otázce trestní odpovědnosti mladistvých v ČR platí, že „ke vzniku trestní odpovědnosti mladistvého se požaduje, aby spáchal čin, jehož stupeň nebezpečnosti pro společnost je vyšší než malý. U zletilých pachatelů stačí, je-li vyšší než nepatrný. Čin spáchaný mladistvým, který sice vykazuje znaky uvedené v trestním zákoně, ale jehož stupeň nebezpečnosti pro společnost je malý, ještě není trestným činem. Naopak u mladistvých není trestným činem jednání malého stupně nebezpečnosti pro společnost, zatímco u ostatních osob není trestným činem teprve jednání nepatrného stupně

---

¹ „Omezíme-li pojem mládež věkovou hranicí 18 let, dostaneme kategorii osob nezletilých. Zákon je sice nespécifikuje, ale občanský zákon naopak hodnotí osoby starší 18 let jako zletilé.“ DUBSKÝ, V., *Mládež, společnost a stát.*, Praha: Institut dětí a mládeže MŠMT ČR, 1994, s. 40.

² Tamtéž, s. 41

³ Srov. Tamtéž, s. 33

nebezpečnosti. Při hodnocení materiálního znaku u konkrétního trestného činu – zda stupeň nebezpečnosti je malý nebo vyšší – je nutné vycházet z reálné situace, z okolností spáchání trestného činu, z příčin a podmínek, které je ke spáchání trestného činu vedly nebo k němu napomohly, jakož i ze samotného faktu, že čin spáchal mladistvý. Při určování stupně nebezpečnosti činu pro společnost není možné stanovit obecně platné pravidlo. Vždy je nutno vycházet z konkrétního případu. Povinnost hodnotit materiální znak trestného činu mladistvého mají všechny orgány činné v trestním řízení.⁴

Blíže se na trestní odpovědnost mladistvých zaměřuje zákon číslo 218/2003 Sb. ze dne 25. června 2003, O odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů (zákon o soudnictví ve věcech mládeže), konkrétněji poté v § 1 odst. 2 : „Projednáváním protiprávních činů, kterých se dopustili děti mladší patnácti let a mladiství, se sleduje, aby se na toho, kdo se takového činu dopustil, užilo opatření, které účinně přispěje k tomu, aby se nadále páčání protiprávního činu zdržel a našel si společenské uplatnění odpovídající jeho schopnostem a rozumovému vývoji a podle svých sil a schopností přispěl k odčinění újmy vzniklé jeho protiprávním činem; řízení musí být vedeno tak, aby přispívalo k předcházení a zamezování páčání protiprávních činů“. Z předchozí citace je tedy zřejmé, že u mladistvých není zájem ukládat trest odnětí svobody (tento pouze ve výjimečných případech), ale navrátit je zpět k běžnému životu za užití některého z opatření.

V jistých případech nemusí být mladiství za svůj čin odpovědní. V § 5, odst. 1 výše uvedeného zákona s názvem **Odpovědnost mladistvého stojí**: „Mladistvý, který v době spáchání činu nedosáhl takové rozumové a mravní vyspělosti, aby mohl rozpoznat jeho nebezpečnost pro společnost nebo ovládat své jednání, není za tento čin trestně odpovědný“. Výklad tohoto zákona však může být v praxi různý, resp. problematický. Jak určit, že mladistvý mohl rozpoznat nebezpečnost svého jednání pro společnost?

V současné době schválila vláda novelu zákona o soudnictví ve věcech mládeže, který v případech závažné trestné činnosti umožňuje soudům uložit trest ochranného léčení na dobu nezbytně nutnou, tedy než delikvent nebude pro společnost nebezpečný.

---

⁴ ZOUBKOVÁ I., NIKL J., ČERNÍKOVÁ, V.: *Kriminalita Mládeže*, Praha 2001, Vydavatelství PA ČR, s. 66

V krajním případě může být trest doživotní. Součástí novely zákona není snížení hranice trestní odpovědnosti na 14 let. Názory na snížení hranice trestní odpovědnosti se různí, zatímco jedni argumentují, že dnešní děti jsou velmi informované, druzí tuto myšlenku odsuzují a navrhují raději ústavní výchovu.

2. Problematičnost sídlišť – sídliště Máj

Z dostupných policejních statistik jednoznačně vyplývá, že nejčastěji ke kriminálnímu jednání dochází ve velkých městech, především pak na sídlištích. Platí to i pro námi sledované českobudějovické sídliště Máj.

Výstavba panelových sídlišť byla v československé republice prioritní bytovou politikou od začátku 60. let 20. století. Hlavním důvodem byla rychle se rozrůstající populace. Nově budovaná sídliště nabídla statisícům lidí ekonomicky výhodné bydlení, v dosahu městské hromadné dopravy.⁵

Českobudějovické sídliště Máj bylo vystavěno v 80. letech 20. stol. Při výstavbě nebyl brán zřetel na městskou zeleň. Sídliště je plné temných zákoutí ve stínu šedivých paneláků. Na sídlišti přitom bydlí ve zhruba 15. tis. bytech kolem 35 tis. obyvatel. I přes snahu českobudějovického magistrátu v posledních letech o revitalizaci sídliště se situace mění k lepšímu jen pozvolna. Kromě každodenních problémů s parkováním, trápí sídliště Máj právě kriminalita. Z důvodu velkého počtu sociálně problematických rodin jsou pachateli této kriminality často mladiství, na které působí sociálně patologické jevy. Možností, jak zodpovědně trávit volný čas není na sídlišti Máj mnoho. Torza dětských pískovišť, lavičky bez opěradel a všudypřítomné psí exkrementy dokreslují neutěšenou situaci. Stále častěji je možné potkávat na sídlišti Máj pracovní čety, které provádí úklid veřejných prostor. Jedná se o lidi ve výkonu trestu obecně prospěšných prací, často právě mladistvých.

---

⁵ „Sídliště je obecně název používaný pro místo dlouhodobě obývané lidmi. Sídliště se nazývají také nové části měst, často satelitní, které jsou primárně stavěny jako obytné zóny, pro rychle se rozrůstající městskou populaci, s vícepatrovými obytnými domy, např. panelovými domy, tzv. „paneláky“, obytnými panelovými věžovými domy (věžáky), malými až středně velkými obchody, školami a parky.“ A-Z Encyklopedie: [online] [cit. 2011-3-10] Dostupné z http://www.az-encyklopedie.info/s/27034_Sídliště/

3. Sociálně patologické jevy u mladistvých

Dříve než se budeme věnovat možné prevenci sociálně patologických jevů u mladistvých, především s ohledem na situaci na českobudějovickém sídlišti Máj, je dobré si v krátkosti přiblížit hlavní sociálně patologické jevy, kterými jsou mladiství ohroženi. Jedná se především o alkoholismus, kouření, gamblerství a užívání drog. Vycházíme-li přitom z názoru Pavkové, která připomíná, že „osobnost člověka, jeho individualita se utváří v průběhu ontogenetického vývoje působením různých činitelů“⁶, nemůžeme u zmíněných sociálně patologických jevů u mladistvých podcenit převážně negativní vliv výše zmiňovaných vrstevníků a médií, a především nefungující rodiny, které jim neposkytují potřebné rodinné zázemí.

3.1 Alkoholismus

K závislosti na alkoholu nedojde bezprostředně po jeho požití, ale postupně. Člověk nejprve užívá alkohol pro zábavu, odstranění stresu, zábran, odreagování. Postupně ale zvyšuje četnost konzumace a následně dochází ke vzniku závislosti. Většina lidí si naštěstí tato rizika uvědomuje a konzumaci alkoholu si nechává pouze pro společenská setkání.⁷

„Alkoholismus (závislost na alkoholu)⁸ se dělí na několik základních typů a podle vztahu člověka k alkoholu se rozlišují:

- I. Abstinenti
- II. Konzumenti
- III. Konzumenti vyvíjející alkoholismus

---

⁶ PÁVKOVÁ J. a kol. *Pedagogika volného času*. Praha: Portál, 2002, s. 35

⁷ Srov. Tamtéž, s. 7

⁸ „Závislost na alkoholu je definována jako psychický a i fyzický stav, charakterizovaný nutkáním užívat stále nebo periodicky alkohol s cílem dosáhnout psychických účinkům a vyhnout se nepříjemným pocitům s jeho absencí.“ ZOUBKOVÁ I., NIKL J., ČERNÍKOVÁ, V.: *Kriminalita Mládeže*, Praha 2001, Vydavatelství PA ČR, s. 7

- a) bez závislosti – typ alfa a beta
- b) se závislostí – typ gama, delta, ypsilon

– Typ alfa: u tzv. konfliktového nebo úlevového pijáka, tedy u člověka špatně zvládajícího tenzi. Pije pro uvolnění, pro zvýšený pocit sebejistoty, vyvíjí psychickou vazbu, většinou bez větší progresy, nevyvíjí fyzickou závislost nebo abstinenci syndrom. Může se však po letech vyvinout v gama typ.

– Typ beta: u tzv. příležitostného pijáka, je charakterizován sociální vazbou na alkohol, bez psychické nebo fyzické závislosti, pije v rámci sociálního zařízení (pijácké zvyklosti, víkend), hrozí záněty žaludku, zhoršená imunita a tím větší náchylnost k infekčním nemocím, jaterní poškození. Alfa i beta typ mohou vykazovat určitou změnu v kontrole pití.

– Typ gama: velice nebezpečný, se závislostí, alkoholismus se stává chorobou, patří sem 90% alkoholiků. Jde o chronickou, progresivní formu, která obvykle začíná psychickou závislostí a pokračuje do fyzické závislosti. Charakterizuje ji ztráta kontroly v pití, narůstá tolerance, tzn., že aby dosáhl stejného efektu, musí konzumovat stále větší množství alkoholu, v terminálním stadiu tolerance prudce klesá. Pokud dojde k odnětí alkoholu, vyvíjí se abstinenci syndrom.

– Typ delta: v počátku je podobný typu beta, nebo se z něho vyvíjí. Nazývají se pijáci ze zvyku. Většinou nebývají opilí, ale také nikdy úplně střízliví. Neustále si udržují svoji hladinku. Vyvíjejí silný typ fyzické závislosti s mohutným abstinenci syndromem a častým toxickým poškozením vnitřních orgánů.

– Typ epsilon: jde o epizodické pití, někdy též nazývané kvartální pijáctví. Charakterizuje je dlouhé období bez nutkání k napití a bez dalších problémů.

Toto období je vystřídáno excesivním i vícedenním pitím se ztrátou kontroly a vedoucí k silné intoxikaci.“⁹

U dospělých osob je odolnost na alkohol vyšší a nedochází ke vzniku závislosti tak rychle, jako u osob mladistvých. Ve většině případů nepijí mladiství alkohol samostatně, ale nejčastěji ve společnosti svých kamarádů, spolužáků, obecně mezi vrstevníky. Existují vrstevnické party, které se věnují pouze konzumaci alkoholu.¹⁰

Při pravidelně prováděných akcích Policie ČR na území města České Budějovice, konkrétně na území OOP Čtyři Dvory (sídlíště Máj), zaměřené na podávání alkoholu mladistvým se policisté setkávají poměrně často s opilými patnáctiletými dětmi. Provedenou kontrolou analyzátozem dechu bývá mnohdy naměřeno i více než 1 promile alkoholu. Na otázku, co provinilce vedlo ke konzumaci alkoholu, je odpověď téměř vždy stejná – touha po zábavě, dobrodružství, tlak ze strany vrstevníků.

Je-li v dnešní době alkohol společností obecně akceptován a lehce dostupný a to i mladistvým a to i přesto, že to zákon zakazuje, je do budoucna nutné, aby se policisté důsledněji zaměřili na kontrolování prodeje alkoholických a tabákových výrobků osobám mladším 18 let a prodejce nekompromisně trestali.¹¹

3.2 Nikotin

Kouření tabákových výrobků je v současné době masově rozšířené. Spotřeba tabáku každoročně stoupá. Krabičky cigaretových výrobků, které jsou opatřeny varováním, nemají požadovaný odstrašující efekt. Nikotin je droga a vzniká na ní závislost. S kouřením je spojena celá řada zdravotních rizik, např. rakovina (zhoubné nádory plic, žaludku, ústní dutiny), onemocnění srdečně-cévního systému, poškození kůže. Kouřením není ohrožen pouze samotný uživatel, ale také osoby nacházející se v blízkosti kuřáka. Mluvíme o tzv. pasivním kouření, kdy nedobrovolně vdechujeme kouř vycházející z doutnajícího konce cigarety, tak kouř vycházející z úst kuřáka.

---

⁹ ZOUBKOVÁ I., NIKL J., ČERNÍKOVÁ, V.: *Kriminalita Mládeže*, Praha 2001, Vydavatelství PA ČR, s. 9

¹⁰ Srov. ZOUBKOVÁ I., NIKL J., ČERNÍKOVÁ, V.: *Kriminalita Mládeže*, Praha 2001, Vydavatelství PA ČR, s. 8

¹¹ Prodejci v případě, že alkoholický nápoj prodá osobě mladší 18 let, hrozí dle platného přestupkového zákona pokuta do výše 5.000,- Kč a zákaz činnosti až na jeden rok.

Obecně se uvádí, že v České republice zemře ročně na následky pasivního kouření 3000 lidí.¹²

„O závislosti na nikotinu můžeme mluvit, když:

- je tabák užíván po dobu alespoň jednoho měsíce
- jsou splněny nejméně dva z následujících bodů:
- neúspěšné vážně míněné pokusy zanechat kouření nebo ho výrazně omezit na určitý nízký počet cigaret denně
- objevení se abstinčních příznaků (nutková potřeba tabáku, podrážděnost, úzkost, neschopnost koncentrace, nervozita, bolesti hlavy, ospalost, zažívací problémy) po pokusu přestat kouřit
- přetrvávající užívání tabáku, přestože jedinec trpí vážnou somatickou chorobou (např. kardiovaskulární či respirační) a je si vědom, že tato choroba se kouřením zhoršuje.“¹³

U kouření je problematická především skutečnost, že v restauracích, pivnicích, na veřejných prostranstvích musí nekuřáci tolerovat kuřáky. Cigaretové kartely každoročně investují miliony eur do reklamních kampaní, bez ohledu na zdraví kuřáků, pouze za účelem zisku.

Věk příležitostných kuřáků klesá. Při výkonu služby se policisté na sídlišti Máj setkávají s dětmi, které byly přistiženy při krádeži krabičky cigaret, např. již ve věku deseti let. Při předávání provinilce rodičům se však mohou setkat s tím, že rodiče děti neobviňují, protože sami kouří.

Mladiství na sebe kouřením upozorňují, připadají si dospělejší. Bohužel si neuvědomují, že si postupně na nikotinu pěstují závislost a do budoucna se jí budou jen těžko zbavovat.

---

¹² Srov. Tamtéž, s. 9

¹³ ZOUBKOVÁ I., NIKL J., ČERNÍKOVÁ, V.: *Kriminalita Mládeže*, Praha 2001, Vydavatelství PA ČR, s. 9

3.3 Chorobné hráčství

„V poslední době se stále více setkáváme s další závislostí a to s patologickým hráčstvím gamblingem. Samotné chorobné hráčství není nový sociálně patologický jev, ale nové jsou jeho formy a stále větší počet lidí jím zasažených. Stává se společenským problémem nejen psychiatrickým, ale i sociálním a kriminologickým. Souvisí to s přílivem velkého množství hracích automatů, vznikem heren, kasin a všeobecně rozšířený zájem o výhry všeho druhu, i legální. Obdobně se začíná projevovat i závislost na internetu.“¹⁴

Společenská nebezpečnost hráčské vášně je v tom, že k jejímu provozování jsou nezbytné peníze. Mladší osoby si opatřují nezbytné peníze různými způsoby, především krádežemi, podvody, prostitucí, prodejem drog a další trestnou činností. Mladí lidé vkládají do své záliby peníze ze svého kapesného, při nedostatku prodávají osobní věci, kradou peníze v rodině, rozprodávají rodinné věci, páchají trestnou činnost mimo rodinu. Gamblerství je často spojeno se zneužíváním návykových látek. V hernách je často páchána i další trestná činnost. Často se zde prodává kradené zboží, drogy, objevuje se i prostituce mladistvých. Podle zákona smí hrát mládež od 18 let. Podle počtu patologických hráčů mladších 18 let zákon není dodržován.

Dítě závislé na automatech často zanedbává školu a jiné povinnosti. Zažívá vzrušení před hrou a během ní. Není schopné samo s hrou přestat a ve vztahu k ní se ovládat. Pokud se rodiče vyptávají, je dítě podrážděné, neklidné, lže. Má výčitky svědomí, ale častěji obviňuje druhé. Občas ho přepadá beznaděj, myšlenky na sebevraždu. Je zajímavé, že některé děti jsou hyperaktivní, nevydrží chvíli na jednom místě, ale u automatu sedí i několik hodin.

Prevence chorobného hráčství se musí zaměřit nejen na samotný jev, ale i předcházení jeho následkům. Musí se vydávat přísná provozní pravidla, provádět kontroly, ukládat sankce, zákaz provozu heren v blízkosti škol, zákaz používání reklamy, zákaz určitých druhů her.

V poslední době se stávají problémem i počítačové hry. Dítě tráví většinu času ve virtuálním světě. Fandí monstrům, která pouze zabíjí. Mnohdy se s nimi ztotožňuje. Hru si mnohdy přehrává i po vypnutí počítače, čímž se narušuje jeho soustředěnost.

---

¹⁴ Tamtéž, s. 9

S masovým rozšířením počítačů se stává problém počítačové závislosti stále závažnějším, především v souvislosti s nelegálním pořizováním kopií her, hudby a filmů.

I na sídlišti Máj je mnoho barů a heren bohatě osazených hracími automaty. Interiéry heren jsou potměšilé, uměle osvětlené. Hráči nevědí, jestli je den či noc. Často tráví v hernách dlouhé hodiny, při kterých pro ně není problém prohrát desítky tisíc korun. Část hráčů tvoří i mladiství.

3.4 Nealkoholové drogy

Drogová závislost a kriminalita spolu úzce souvisí. Pokud budeme brát pravidelného uživatele pervitinu (tzn. denní nitrožilní aplikace drogy), stojí jedna dávka drogy kolem 500,- Kč. Měsíčně tedy narkoman spotřebuje drogu za 15.000,- Kč. Současně s dalšími životními náklady není v silách narkomanů financovat svou závislost z dostupných zdrojů a jediným řešením zůstává majetková (eventuelně násilná) trestná činnost.

Nealkoholové drogy můžeme rozdělit na legální a ilegální. **Mezi legální řadíme:**

- *Tabák* – o nikotinu pojednává kapitola 2.2
- *Léky* – závislost na lécích je neprávem podceňovaná. Nejčastěji si lidé vybudují závislost na antidepresivech. Zpočátku užívají jen pár tablet denně, ale postupem času užívají i 20 a více tablet denně, při vysazení se objevují abstinenční příznaky. Závislost na lécích vzniká u mladistvých pouze ojediněle.
- *Těkavé látky* – toluen, aceton, ředidla, rozpouštědla, benzín. Běžně dostupné látky zneužívané uživateli drog. Jedná se o psychotropní látky, které způsobují nevratná poškození mozku. V praxi jsem se setkal s mnoha tzv. čichači, kteří na svoji závislost doplatili životem i přesto, že absolvovali několik odvykacích kůr. Jedním z nich byl i můj spolužák ze základní školy, který závislosti na těkavých látkách propadl krátce po rozvodu rodičů v sedmnácti letech. Během šesti let se ze zdravého chlapce stala lidská troska. Vzpomínám si, že krátce před svou smrtí mě již nepoznal. Při výkonu služby jsem jej poté našel v areálu bývalých vojenských kasáren, umrzlého a s pytlíkem acetonu u

tváře. Poslední tři roky života strávil na ulici, bez rodičů, kamarádů a známých. Opakovaně jsem se jej snažil přesvědčit, aby nastoupil na léčení, vrátil se domů ke svým rodičům, začal žít nový život, ale touha po těkavých látkách byla silnější.

– **Mezi ilegální drogy řadíme:**

– *Stimulanty* – jak již uvádí název, stimulanty slouží ke zvýšení energie a aktivity. Hlavní hrozbou při předávkování je smrt. Mezi nejznámější patří pervitin, kokain, crack.

– *Halucinogeny* – patří do skupiny psychoaktivních drog, účinkem jsou stavy podobné tranzu, snění, halucinace. Pravidelné užívání může způsobit poruchy myšlení, ztrátu pojetí reality. Halucinogeny se dále dělí dle původu: „přírodní halucinogenní drogy rostlinného původu a z hub (např. mezkalin, durman, psilocybin atd.), přírodní halucinogenní drogy živočišného původu (např. bufetenin), semisyntetické a syntetické, tj. poloumělé a umělé halucinogenní drogy (např. LSD a PCP – „andělský prach“).“¹⁵

– *Opiáty* – jedná se o alkaloidy obsažené v opiu (extrakt z nezralých makovic). Patří k nejnebezpečnějším drogám, protože velice rychle dojde k vytvoření závislosti. Mezi nejznámější opiát patří heroin, dále například morfium, metadon. Účinkem opiátů je pocit euforie, slasti a uvolnění. Cena dávky heroinu se pohybuje v rozmezí od jednoho do dvou tisíc korun, pokud tedy budeme uvažovat denní aplikaci drogy, dostaneme se k částce kolem 40.000,- Kč měsíčně.

– *Taneční drogy* – název nám napovídá, že užívání tanečních drog je rozšířené především na tanečních párty, diskotékách, technoparty a podobně. Účinkem tanečních drog je extrémní fyzická vytrvalost – umožňuje uživatelům tančit mnoho hodin bez pocitů hladu, žízně, únavy, dále pocit sdílnosti, uvolnění a skreslené vnímání barev. Nejznámější taneční drogou je extáze. K hrozbám patří především vyčerpání organismu – jak často vidíme na několikadenních technoparty. Taneční drogy jsou výsadou především tzv. zlaté mládeže. Extáze

---

¹⁵Halucinogeny – podrobně: [online] [cit. 2011-3-2] Dostupné z http://www.drogy-info.cz/index.php/info/ilegalni_drogy/halucinogeny/halucinogeny_podrobne

je nejčastěji užívána jednou až dvakrát měsíčně za účelem zábavy. Užívání tanečních drog nevede přímo ke kriminalitě.

– *Konopné drogy* – mezi nejznámější patří marihuana a hašiš. Nejběžnější formou užívání je jejich kouření, ale existují i další způsoby, např. nápoje, šňupání, potraviny. Již jsem se při výkonu služby setkal s mladistvým, který si při kontrole hlídkou PČR vysypal obsah sáčku se sušenou marihuanou přímo do úst. Účinky jsou příjemná nálada, nezadržitelný smích, které ale často mohou přejít v pocity úzkosti, paniky, strachu. Užívání konopných drog je na sídlišti Máj nejvíce zastoupené. Mnohdy vede přímo k drobné kriminalitě, v kombinaci s alkoholem poté i k násilné kriminalitě.

V odborné literatuře se často setkáváme s dělením na tzv. lehké a těžké drogy. Lehké drogy, jmenovitě marihuana se stává běžnou součástí naší společnosti. S kuřáky marihuany se setkáváme dnes a denně a to především v kombinaci s alkoholem. Výsledkem je agresivita, podrážděnost a spontánní chování, které často vede ke kriminálnímu chování. Pravidelnými kuřáky marihuany se stávají mladiství, často žáci středních škol a učňovských oborů. Marihuana, na rozdíl od alkoholu, je v krevním oběhu i 3 a více dní. Symbol listu marihuany je dnes běžně umístěván na oblečení, nápoje, přívěsky, samolepky. Z morálního hlediska není správné tímto způsobem propagovat a současně i tolerovat drogy.

Pravidelní kuřáci marihuany musejí stále zvyšovat dávky, aby se dostavil požadovaný účinek. Není možné dávky zvyšovat donekonečna a následuje přechod na drogy jiné, především pervitin.

Na sídlišti Máj je situace obdobná jako v jiných sídlištních aglomeracích. Mezi nejčastěji užívané drogy patří marihuana a pervitin. Prodej drog tvoří velmi výnosný obchod, protože výroba pervitinu není finančně náročná. Běžně se setkáváme s varnami v panelových domech. Takto vyráběný pervitin ve většině případů výrobci také sami užívají a v případě jeho prodeje jej narkomanům ředí a tím zvyšují svůj zisk. Mezi narkomany (především u nitrožilně aplikovaných drog) je významné riziko nemocí – žloutenky a HIV (AIDS). Je běžné, že si narkomané navzájem půjčují použité injekční stříkačky, které po aplikaci odhodí na sídlišti, často na dětském hřišti. Tím vystavují

riziku nákazy nejenom sebe, ale i bezbranné děti. Jsem pro nekompromisní postup vůči výrobcům drog, ale i proti jejich uživatelům.

3.5 Extremismus

Problematika extremismu je v dnešní době aktuální. Zvyšující se sociální rozdíly bývají zneužívány extremistickými skupinami ke své propagandě. Pokud se v médiích objeví reportáž o „extremistech“, zpravidla máme na mysli pravicové extremisty. Je ale nutné brát na zřetel i levicový extremismus.

Na stránkách Policie České republiky je uvedena tato definice extremismu:

„Pojmem extremismus jsou označovány vyhraněné ideologické postoje, které vybočují z ústavních, zákonných norem, vyznačují se prvky netolerance, a útočí proti základním demokratickým ústavním principům, jak jsou definovány v českém ústavním pořádku. Mezi tyto principy patří:

- úcta k právům a svobodám člověka a občana (čl. 1 Ústavy),
- svrchovaný, jednotný a demokratický právní stát (čl. 1 Ústavy),
- nezměnitelnost podstatných náležitostí demokratického právního státu (čl. 9 odst. 2 Ústavy),
- svrchovanost lidu (čl. 2 Ústavy),
- volná soutěž politických stran respektujících základní demokratické principy a odmítajících násilí jako prostředek k prosazování svých zájmů (čl. 5 Ústavy),
- ochrana menšin při rozhodování většiny (čl. 6 Ústavy),
- svoboda a rovnost lidí v důstojnosti a právech, nezadatelnost, nezcizitelnost, nepromlčitelnost a nezrušitelnost základních práv a svobod bez rozdílu pohlaví, rasy, barvy pleti, jazyka, víry a náboženství, politického nebo jiného smýšlení,

národního a sociálního původu, příslušnosti k národnosti nebo etnické menšině, majetku, rodu nebo jiného postavení (čl. 1, čl. 3 Listiny základních práv a svobod).¹⁶

Z výše uvedené definice je zřejmé, že extremistické skupiny mají v úmyslu nahradit demokratický systém systémem nedemokratickým. Pravicoví extremisté jsou často nesprávně označováni jako skinheads. V manuálu pro Policii ČR Symboly používané extremisty na území ČR vydaném Ministerstvem vnitra ČR (Mareš 2006: 53) je uvedeno: „Přestože existuje dílčí propojení mezi částí skinheads a krajní pravicí, nelze říci, že každý skinhead je pravicový extremist. Část skinheads je však zařaditelná i do oblasti levicového extremismu a část do oblasti extremismu nespadá vůbec.“ Skinheadská subkultura vznikla koncem šedesátých let v Anglii jako apolitické hnutí, původně jako revolta dělnické mládeže proti zbytku společnosti. V současnosti jsou skinheads rozděleny napříč politickým spektrem, ale přesto je možné nalézt společné znaky – obliba pití alkoholu (především piva), obliba fotbalových utkání (tzv. hooligans), výtržnosti a násilí. Skinheadská subkultura přináší celou řadu rizik pro mladistvé, hrozba alkoholismu a páchaní trestné činnosti, především trestných činů rvačka, výtržnictví, násilí proti skupině obyvatel a jednotlivci, nedovolené ozbrojování a ublížení na zdraví. Výsadou pravicových extrémistů jsou znaky rasismu a xenofobie.

Levicoví extrémisté jsou nejčastěji spojováni s anarchisty, kteří neuznávají žádné autority a formy nadřazenosti. Obecně lze uvést, že cílem levicových extrémistů je společnost založená na naprosté rovnosti a obětavosti.

Na sídlišti Máj se nejčastěji setkáváme s projevy rasismu, především vůči romským občanům. Je ale nutné uvést, že se stále častěji setkáváme i s obráceným rasismem, kdy romští občané napadají majoritní obyvatelstvo pouze kvůli barvě pleti. Většina obdobných skutků je kvalifikována jako přestupek proti občanskému soužití. S otevřeným levicovým extremismem se na sídlišti Máj setkáváme především u osob užívajících drogy a u osob bez domova, kteří často otevřeně vystupují proti autoritám a odmítají se podřídít společensky závazným normám.

---

¹⁶ Co je extremismus?: [online] [cit. 2011-3-2] Dostupné z <http://www.policie.cz/clanek/prevence-informace-o-extremismu-co-je-extremismus.aspx>

4. Kriminalita mladistvých

Sociálně patologické jevy působící na mladistvé uvedené v předchozí kapitole často přímo vedou ke kriminálnímu jednání. V této části práce se nejprve zaměřím na tři základní skupiny příčin a podmínek páchaní trestné činnosti, dále zmíním a podrobněji rozeberu druhy opatření, které umožňuje zákon o soudnictví mládeže mladistvým uložit. V poslední části se věnuji preventivní politice kriminality mládeže.

4.1 Příčiny

„Kriminalita mladých pachatelů nese často rysy vývojového stádia mladého člověka. Objektem zájmu či předmětem útoku se stávají hlavně věci atraktivní k naplňování určitého životního stylu. V současnosti se stále více a více otevírají nůžky mezi možnostmi na straně nabídky a poptávky v materiální oblasti. Na jedné straně existuje velká, stále se obměňující nabídka hmotných statků (doprovázená tlakem reklamy a vrstevnických standardů), na druhé straně je stále obtížnější obstarat dostatečné množství legálních finančních prostředků na jejich legální získání.“¹⁷

„Podle stupně poznání lze charakterizovat tři základní skupiny příčin a podmínek páchaní trestné činnosti:

- sociální příčiny
- osobnostní příčiny
- ostatní příčiny.“¹⁸

---

¹⁷ NOVOTNÝ O., ZAPLETAL, J., a KOL., Kriminologie, Aspi Publishing s.r.o., Vydání druhé, přepracované, Praha, 2004, str. 383

¹⁸ DUBSKÝ, V., *Mládež, společnost a stát.*, Praha: Institut dětí a mládeže MŠMT ČR, 1994, s. 45

– Sociální příčiny

Sociální příčiny v současné době představují nejširší skupinu příčin ovlivňující mladou generaci při páchání trestné činnosti. Rozhodující příčinou v minulosti byla, v současné době je a v blízké budoucnosti jistě bude, dobře fungující rodina. Pokud dochází k negativnímu vlivu rodiny a současně neplnění rodičovských povinností, nemůže u dítěte dojít k rozvoji psychicky vyrovnané osobnosti. Pokud je dítě od svého narození vychováváno v rodině s příjemnou atmosférou, zahrnováno láskou a péčí od obou rodičů, můžeme si být jisti, že minimalizujeme riziko záporných charakterových rysů. Naopak, pokud dítě vyrůstá v prostředí hádek, neúcty a násilí, jistě bude volit jiné prostředky pro dosažení svých cílů. Zkušenosti získané v dětství a dospívání ovlivňují celý náš život a ani ostatní subjekty podílející se na výchově, jako škola, zájmová sdružení a další, nemohou nepříznivý vývoj v nefunkční rodině nahradit.¹⁹

V případě, že rodinné prostředí je demoralizující, tedy ovlivněné alkoholismem, trestnou činností, toxikomanií, ve většině případů i dítě brzy začne páchat trestnou činnost nebo se dokonce stává prostředníkem páchání trestné činnosti.

– Osobnostní příčiny

Každé dítě od narození nejvíce ovlivňuje rodina. Pokud je vychováváno v rodině, kde nejsou stanoveny pevné morální hodnoty, za krádež a jinou trestnou činnost je pochváleno, těžko se z takového jedince stane bezproblémový člověk.

Nejvíce zranitelné, ale také nejproblémovější, je právě v období puberty. Názor rodičů je většinou na posledním místě. Dítě hledá pochopení, uznání, slůvka obdivu, ale ta nachází většinou v partě. K tomu anonymní sídliště, kde nikdo nikoho nezná, každý zavře dveře bytu a nevšímá si dění kolem, je výbornou živnou půdou pro různé recese, dobrodružství, adrenalin – čmárání po

---

¹⁹ Srov. DUBSKÝ, V., *Mládež, společnost a stát.*, Praha: Institut dětí a mládeže MŠMT ČR, 1994, s. 45

zdech, ničení košů, lámání zeleně, apod. Z této „zábavy“ je jen krůček k mnohem závažnější trestné činnosti.

Některé děti se jeví z hlediska dospělých naprosto bezproblémovými. Chodí vzorně do školy, nosí pěkné známky, jsou velmi slušné, někdy až zakřiknuté. Bohužel někdy bývají tyto děti ve škole šikanovány, třídní kolektiv je nepřijal. V těchto dětech může narůstat nenávist k lidem, samy začnou někoho týrat nebo mu ubližovat, přepadávají nejenom děti, ale i dospělé.

Trestná činnost u dětí má příčiny i v současné konzumní společnosti. Děti se neustále předvádí, kdo má lepší mobil, lepší MP 3, iPOD. Děti, aby se nestaly terčem posměchu, že nemají tak kvalitní techniku, radši riskují i krádež, jen aby si kvalitní věc obstaraly.

– **Ostatní příčiny**

Mezi ostatní příčiny můžeme zahrnout topografické rozložení kriminality mladistvých. Nejvíce jsou postižena místa s velkou migrací obyvatel, především městská sídliště. Patrné je to právě na SWOT analýze z roku 2008 na námi sledovaném největším českobudějovickém sídlišti Máj.

Sídlště Máj – prevence kriminality - SWOT analýza

Obsah faktorů	Typy faktorů	
	Příznivé	neříznivé
vnitřní	<p>SILNÉ STRÁNKY</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. v místě pracuje Obvodní oddělení Policie ČR 2. existence kamerového systému 3. v místě pracuje okrsková služebna MP ČB 4. realizace preventivních programů 5. funkční zdravotně sociální komplement – v lokalitě jsou ordinace praktického lékaře, ambulantních specialistů a lékárna 6. sociální a drogové street služby poskytované přímo v lokalitě 7. předškolní i školní zařízení v lokalitě 8. velmi dobrá dostupnost lokality do centra města – MHD, cyklostezka 9. prodejny potravin, supermarket, sídla drobných podnikatelů 10. v lokalitě je pošta, bankomat 	<p>SLABÉ STRÁNKY</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. přidělení náhradních bytů Romům před rokem 1989 a jejich následná migrace za svojí komunitou žijící v této lokalitě 2. vysoká koncentrace sociálně slabých obyvatel, sociálně slabých rodin, izolovanost lokality 3. nejvyšší výskyt negativních jevů ve vzájemném soužití majority a minority 4. nadprůměrný počet případů rizikového chování dětí mladšího školního věku 5. vysoká a stabilní nezaměstnanost občanů se základním vzděláním 6. vysoký nápad krádeží a další majetkové trestné činnosti 7. sídlištní kriminalita a drogová problematika má stoupající tendenci 8. 2x vyšší nezaměstnanost oproti městu ČB 9. rostoucí zadlužování sociálně slabých rodin 10. zdeformovaný trh s byty – byty jsou prodejné max. za polovinu tržní hodnoty bytu nebo jsou neprodejné 11. obyvatelé lokality se cítí nejméně bezpečně (36%) proti zbylým lokalitám ČB (8-11%) 12. nejvyšší počet obyvatel nakumulovaných v jedné ulici - V. Volfa 13. vysoký počet případů rušení nočního klidu řešeného strážníky MP 14. největší českobudějovické sídliště, nejvyšší hustota obyvatel na 1 m² ve městě 15. nadprůměrný počet zásahů MP ČB 16. sociální služby jsou poskytovány bez potřebného zázemí v této lokalitě 17. vysoká zastavěnost - minimum volných ploch využitelných pro řešení problémů dopravní infrastruktury, budování klidových zón, apod. 18. velmi malá sociální soudržnost

	PŘÍLEŽITOSTI	OHROŽENÍ
vnější	<ol style="list-style-type: none"> 1. realizace dílčích aktivit projektu IPRM – v oblasti prevence kriminality 2. realizace dílčích aktivit projektu IPRM – realizace preventivních projektů v oblasti sociálních služeb 3. podpora spolupráce složek Policie ČR, Městské policie ČB a složek IZS 4. snaha řešit problematiku sídelních útvarů z konce 60tých let na národní i regionální úrovni 5. realizace dílčích aktivit projektu IPRM – revitalizace panelového sídliště 6. tvorba a implementace koncepce sociálního bydlení města ČB 7. existence vhodných dotačních titulů 8. tvorba nového subcentra v navazující lokalitě Čtyři Dvory 9. rozvoj navazující lokality pro volnočasové aktivity – Vávrovské rybníky 10. vybudování trolejové tratě pro linku č. 1 – plán preference MHD 	<ol style="list-style-type: none"> 1. pokračující migrace minoritních obyvatel do této lokality ovlivněná zejména cenou bytů a přítomností komunity 2. zvyšování počtu sociálně slabých rodin 3. neochota hledat řešení z důvodu nezájmu o cílovou skupinu nebo zkráceného pohledu na minority 4. zvyšování počtu osob dlouhodobě nezaměstnaných 5. pomalý proces zlepšování situace na sídlišti 6. nedostatek finančních prostředků potřebných pro revitalizaci území 7. legislativní změna – snížení úrovně kompetencí městských strážníků 8. zvýšení % neobjasněnosti u TČ

20

Z výše uvedené analýzy je zřejmé, že situace na sídlišti Máj je znepokojivá. Hlavním problémem je velká koncentrace sociálně slabých rodin a současně vysoká nezaměstnanost. Bohužel, problémy mezi starousedlíky a nově přistěhovanými neustále narůstají a to i přes snahu Magistrátu města a řady nevládních organizací. V současné době získává sídliště Máj pověst problémového sídliště. Mladí lidé a rodiny s dětmi ve velkém odcházejí do jiných částí města a své byty prodávají často za poloviční cenu běžné tržní hodnoty. Tyto byty posléze skupují překupníci, kteří je následně pronajímají. Vznikají tak situace, kdy si byt o velikosti 2+1 pronajme jedna osoba, ale ve skutečnosti jej obývá pěti a více členná rodina, často včetně dalších příbuzných.

V návaznosti na nevázaný životní styl – bez školní docházky, zaměstnání, narůstá kriminalita. Příčiny kriminality mladistvých osob uvedené výše jsou na sídlišti Máj zobrazeny naprosto přesně. Už děti v předškolním věku jsou často vedeny k tomu, aby

²⁰ Koncepce prevence kriminality města České Budějovice na období 2009 – 2011: [online] [cit. 2010-10-14] Dostupné z www: <http://www.c-budejovice.cz/attachment.ashx?id=2770>

si vzali, co chtějí. Často mnohonásobně trestaní rodiče nevedou své děti k řádnému životu, právě naopak. Proto není např. překvapivým výrok romského chlapce, který při zadržení při vloupání do prodejny, reaguje větou: kdo neseděl, není chlap. Počet trestných činů spáchaných mladistvými roste geometrickou řadou a současně narůstá i jejich brutalita. Je nezbytně nutné dbát důsledně na prevenci sociálně patologických jevů, ukázat dětem z tzv. „problémových rodin“, že existuje i jiná cesta, než ta, kterou oni uznávají.

4.2 Druhy opatření

„Účelem opatření vůči mladistvému je především vytvoření podmínek pro sociální a duševní rozvoj mladistvého se zřetelem k jím dosaženému stupni rozumového a mravního vývoje, osobním vlastnostem, k rodinné výchově a k prostředí mladistvého, z něhož pochází, i jeho ochrana před škodlivými vlivy a předcházení dalšímu páčání provinění.“²¹ Důraz je kladen na nápravné a výchovné působení na mladistvého – oproti dospělým, kde je primárně kladen důraz na trestání.

Pokud je mladistvý shledán soudem vinný, není mu uložen trest, ale tzv. opatření. V §10 Zákona mládeže jsou uvedena tři opatření:

- výchovná opatření
- ochranná opatření
- trestní opatření

– **Výchovná opatření**

dohled probačního úředníka – zaměstnanec probačního úřadu pravidelně dochází za odsouzeným mladistvým, sleduje jej v jeho prostředí (domov, škola) a dohlíží na jeho řádný život, zabraňuje opakovanému páčání trestné činnosti.²²

probační program – „jedná se o programy sociálního výcviku, psychologického poradenství, terapeutický program, program zahrnující obecně prospěšnou činnost,

---

²¹ Zákon č. 218/2003 Sb. ze dne 25. června 2003, O odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů (zákon o soudnictví ve věcech mládeže)

²² Srov. Zákon č. 218/2003 Sb. ze dne 25. června 2003, O odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů (zákon o soudnictví ve věcech mládeže)

vzdělávací, doškolovací, rekvalifikační nebo jiný vhodný program k rozvíjení sociálních dovedností a osobnosti mladistvého²³. Účelem je omezení běžného způsobu života mladistvého, které vedlo k chování v rozporu se zákonem a současně nápravy vzniklé škody mezi mladistvým a poškozeným – avšak pouze dle vlastních sil mladistvého. Zde nám opět zákon blíže neurčuje, co znamená pojem: „Dle vlastních sil mladistvého“²⁴.

výchovné povinnosti – opatření spočívající v uložení výchovné povinnosti. Zákon nám dává na výběr: bydlet s rodičem nebo jiným dospělým, jednorázově nebo v částkách zaplatit určitou peněžitou částku, vykonat bezplatně ve volném čase společensky prospěšnou činnost, usilovat o vyrovnání s poškozeným, nahradit dle svých sil škodu způsobenou proviněním, podrobit se léčení závislosti na návykových látkách (nejedná se o ochrannou léčbu), podrobit se ve volném čase vhodnému programu sociálního výcviku, psychologickému poradenství, terapeutickému programu, doškolené, rekvalifikaci.²⁵

výchovná omezení – soud může mladistvému uložit také výchovná omezení. Musí při tom však dbát, aby omezením nedošlo k narušení jeho přípravy na budoucí povolání. Na výběr je možné: nenavštěvovat určité akce a zařízení, nestýkat se s určitými osobami, nezdržovat se na určitém místě, nepřechovávat určité předměty, neužívat návykové látky, neúčastnit se hazardních her, neměnit bez předchozího ohlášení své bydliště a zaměstnání.²⁶

napomenutí s výstrahou – jedná se o napomenutí ze strany soudce, případně státního zástupce, které má mladistvého upozornit na následky v případě, že bude pokračovat protiprávním jednáním. Možností je nechat potrestání v kompetenci výchovného zástupce, školy nebo zařízení, ve kterém je mladistvý umístěn.²⁷

– **Ochranná opatření**

---

²³ Zákon č. 218/2003 Sb. ze dne 25. června 2003, O odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů (zákon o soudnictví ve věcech mládeže)

²⁴ Srov. Tamtéž

²⁵ Srov. Tamtéž

²⁶ Srov. Tamtéž

²⁷ Srov. Tamtéž

ochranné léčení – umístění mladistvého do zařízení, které bude bezprostředně zaměřeno na léčbu: sexuologie, psychiatrie, toxikomanie. Může být buď ambulantní (mladistvý dochází do lékařského zařízení) nebo ústavní (mladistvý je hospitalizován v lékařském zařízení).²⁸

zabezpečovací detence – podobně jako ochranné léčení slouží primárně k léčbě, ale zařízení pro zabezpečovací detence spravuje Vězeňská služba České republiky (nejedná se o vězení – ačkoliv ústav může být v areálu věznice umístěn). Zabezpečovací detence je nařízena především pachatelům, u nichž je možnost resocializace téměř nulová a nebezpečnost pro společnost velmi vysoká.²⁹

ochranná výchova – „opatření ochranné výchovy se ukládá v případech, kdy o výchovu mladistvého není dostatečně postaráno, dosavadní výchova mladistvého byla zanedbána nebo prostředí, v němž mladistvý žije, neskýtá záruku řádné výchovy“³⁰. Vykonává se ve zvláštních ústavech pro mladistvé. Podmínkou pro uložení ochranné výchovy je nedostatečnost uložení výchovných opatření.³¹

zabrání věci nebo jiné majetkové hodnoty – „soud může uložit zabránění věci nebo jiné majetkové hodnoty v případech:

- které bylo užito ke spáchání trestného činu
- která byla ke spáchání trestného činu určena, i když dosud nebyla
- kterou pachatel získal trestným činem nebo jako odměnu za něj
- kterou pachatel nabyl buď jen zčásti za věc získanou trestným činem nebo za věc tvořící odměnu za něj, není-li hodnota této věci zanedbatelná“³²

– **Trestní opatření**

---

²⁸ Srov. Zákon č. 218/2003 Sb. ze dne 25. června 2003, O odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů (zákon o soudnictví ve věcech mládeže)

²⁹ Srov. Tamtéž

³⁰ Tamtéž

³¹ Srov. Tamtéž

³² Tamtéž

obecně prospěšné práce – v současné době hojně využívané trestní opatření. Při jeho ukládání je nutné přihlídnout k možnostem mladistvého a jeho poměrům. Spočívá ve vykonání obecně prospěšné činnosti např. pro obec, magistrát města. Činnost ale nesmí sloužit k výdělečným účelům. Maximální výměra pro mladistvé pachatele je 200 hodin obecně prospěšných prací (poloviční sazba oproti dospělým).³³

domácí vězení – další z alternativních trestů, který se osvědčil v Německu. Mladistvý musí dát písemný slib, že se v určeném obydlí bude zdržovat od osmé hodiny večerní do pěti hodin ráno. Celý den pak na své adrese musí být o víkendu a o svátcích. V odůvodněných případech (lékař, zaměstnání) může bydliště opustit. Kontrolu provádí probační úředníci. Maximální délka opatření je dva roky.³⁴

zákaz vstupu na sportovní, kulturní a jiné společenské akce – jak už název vypovídá, jedná se o zákaz vstupu na určité akce. Nejčastěji se s tímto opatřením setkáváme v případech sportovních akcí – fotbalové a hokejové zápasy. Mladistvému může být tento trest uložen nejdéle na dobu pěti let.³⁵

peněžitě opatření – může být uloženo v celkové výši 1.000,- Kč až 500.000,- Kč (tzn. 100,- Kč až 1.000,- Kč na den, maximálně poté na 500 dní), ale pouze pokud je mladistvý výdělečně činný nebo pokud mu to umožňují majetkové poměry.³⁶

peněžitě opatření s podmíněným odkladem výkonu – soud jej může uložit ve dvou případech (pokud však mladistvý ve stanovené době nepovede řádný život, je přikročeno k samotnému trestu peněžitého opatření).³⁷

- „Pokud lze mít důvodně za to, že účelu trestního opatření dosáhneme i bez jeho výkonu

- jestliže se za mladistvého zaručí zákonný zástupce.“³⁸

propadnutí věci nebo jiné majetkové hodnoty – postup je obdobný jako jsem již uvedl v předchozí části (ochranná opatření).

---

³³ Srov. Zákon č. 218/2003 Sb. ze dne 25. června 2003, O odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů (zákon o soudnictví ve věcech mládeže)

³⁴ Srov. Tamtéž

³⁵ Srov. Tamtéž

³⁶ Srov. Tamtéž

³⁷ Srov. Tamtéž

³⁸ Tamtéž

zákaz činnosti – zákaz činnosti může soud pro mládež mladistvému uložit, není-li to na překážku přípravě na jeho povolání, přičemž horní hranice sazby nesmí převyšovat pět let.³⁹ V praxi se nejčastěji s tímto opatřením setkáváme v podobě zákazu řízení motorových vozidel.⁴⁰

vyhoštění – lze jej uložit v rozmezí od jednoho do pěti let. Při ukládání trestu vyhoštění je nutné posoudit rodinné a osobní poměry mladistvého a současně zvážit možné dopady na jeho další život.

odnětí svobody podmíněně odložené na zkušební dobu s dohledem – může být uloženo na dobu až tří let. Mladistvý je po celou dobu pod dohledem probačního úředníka. Současně může soud uložit mladistvému výchovná opatření.

odnětí svobody nepodmíněné – u mladistvých je trestní sazba snížena na polovinu oproti dospělým pachatelům, přičemž spodní sazba je jeden rok a horní sazba pět let. Pouze u zvlášť závažných trestných činů, kde je vysoká společenská nebezpečnost, může soud mladistvému uložit trest odnětí svobody až na dobu deseti let.⁴¹ Trest odnětí svobody nepodmíněně se ukládá pouze v případě, že výše uvedená opatření by nesplnily účel sledovaný zákonem.

4.3 Prevence

Základem prevence kriminality mládeže je její včasné a dlouhodobé působení. Vychází z předpokladu, že prevence kriminality mládeže je proces, který je nutné nezanedbat, neodkládat a začít s ním od nejtítlejšího věku dítěte.

„Preventivní aktivity cílené proti kriminalitě mládeže vždy a v celém svém spektru vyžadují respektování základních práv dětí. Právě děti je třeba dodržovat od depistáže ohrožených dětí i jejich rodin až po zacházení s provinilými dětmi. Při preventivních aktivitách je třeba se vyvarovat živelného přijímání opatření bez odborných podkladů a vyhnout se tak riziku, že budou v rozporu s právními normami vyšší právní síly.“⁴²

---

³⁹ Zákon č. 218/2003 Sb. ze dne 25. června 2003, O odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů (zákon o soudnictví ve věcech mládeže).

⁴⁰ Srov. Tamtéž.

⁴¹ Srov. Tamtéž.

⁴² ZOUBKOVÁ I., NIKL J., ČERNÍKOVÁ, V.: *Kriminalita Mládeže*, Praha 2001, Vydavatelství PA ČR, s. 42

Dospívání mladého člověka patří k nejsložitějším a nejdynamičtějším období v životě člověka. Je typické vzdorováním, odporu k autoritám a obecně platným normám. Ale naopak mladý člověk touží najít smysl svého života, najít uplatnění, porozumění. Objevují se také potřeby samostatného života, bez rodičů, učitelů a povinností. V této etapě vývoje nejvíce hrozí inklinace k extremismu, návykovým látkám, nevázanému způsobu života, squattingu a podobně. „V konfrontaci s nároky kladenými na mladého člověka na jedné straně a s jeho připraveností tyto nároky zvládat na straně druhé je uložen zdroj sociálního selhávání častěji se vyskytující u dospívajících než u dospělých.“⁴³

S prevencí kriminality se začíná již na základních školách. Děti na základních školách mají během školního roku pravidelné besedy se sociální kurátorkou, ale i se zástupci policie. Je důležité vysvětlit i trestní odpovědnost mladistvých, vysvětlit jim možné důsledky jejich kriminálního chování. Na školy dochází preventisté, na budějovických základních školách je to Mgr. Vácha. Na základě anonymních dotazníků zjišťuje nejen problémy třídy, ale i jednotlivce.

„Prevence kriminality zahrnuje soubor nerepresivních opatření, tedy veškeré aktivity vyvíjené státními, veřejnoprávními i soukromoprávními subjekty směřující k předcházení páchaní kriminality a snižování obav z ní. Patří sem opatření, jejichž cílem či důsledkem je zmenšování rozsahu a závažnosti kriminality a jejích následků, ať již prostřednictvím omezení kriminogenních příležitostí, nebo působením na potenciální pachatele a oběti trestných činů. Jedná se o opatření sociální prevence, situační prevence, včetně informování veřejnosti o možnostech ochrany před trestnou činností a pomoci obětem trestných činů. Prevence kriminality úzce souvisí s prevencí dalších sociálně patologických jevů, z nichž patří k nejzávažnějším nejrůznější formy závislostí.“⁴⁴

– **Objekty prevence kriminality**

„kriminogenní faktory - sociální prostředí, příčiny a podmínky kriminality,
potenciální či skuteční pachatelé trestné činnosti,

---

⁴³ ZOUBKOVÁ I., NIKL J., ČERNÍKOVÁ, V.: *Kriminalita Mládeže*, Praha 2001, Vydavatelství PA ČR, s. 42

⁴⁴ Prevence kriminality: MV ČR 2008 [online] [cit. 2010-11-29] Dostupné z [www: http://aplikace.mvcr.cz/archiv2008/prevence/system/pojmy/1.1.htm](http://aplikace.mvcr.cz/archiv2008/prevence/system/pojmy/1.1.htm)

potenciální či skutečné oběti trestných činů.“⁴⁵

– **Struktura prevence kriminality**

Sociální prevence se soustředí především na sociální integraci a proces socializace. Jejím cílem je minimalizace negativních společenských a ekonomických vlivů, které mají většinový podíl na páchání trestné činnosti.⁴⁶

Situační prevence spočívá v tom, že každá obec by měla zvážit a přijmout opatření k minimalizaci trestné činnosti v místě. Záleží i na finančních možnostech. Myslí se tím především kamerový systém, služebny PČR, dostatek policistů v ulicích apod. Lidé by si měli více všimnout podezřelých lidí v domě, v autobusech, ve svém okolí. Jednodušeji se tato prevence uplatňuje na venkově, kde se lidé znají. Pachatelé využívají především anonymitu velkých měst a sídlišť. Proto stát musí svými opatřeními co nejvíce ztížit pachatelům páchat trestnou činnost.⁴⁷ Na sídlišti Máj je v současné době instalovaný městský kamerový systém, který snímá předem určené ulice – V. Volfa, Ant. Barcala, M. Chlajna, K. Chocholy, N. Frýda a M. Horákové. Současně jsou zde obvodní oddělení Policie ČR a služebna Městské policie České Budějovice.

„**Prevence viktimnosti a pomoc obětem trestných činů** je založena na konceptech bezpečného chování, diferencovaného s ohledem na různé kriminální situace a psychickou připravenost ohrožených osob.“⁴⁸ Pokud se mladistvý stane obětí trestné činnosti, je důležité, aby si mohl promluvit s odborníkem. Mladiství se v podobných případech uzavírají do sebe a odmítají komunikovat s okolím. Je na místě využívat pomoci psychologa, terapeuta, ale i posílit sebevědomí dítěte.

Sociální a situační přístupy se vzájemně doplňují v primární, sekundární a terciární prevenci.

„**Primární prevenci** chápeme jako předcházení zločinu na základě přesvědčivé kulturní, hospodářské, dopravní a sociální politiky, cíleným ovlivňováním situace a

---

⁴⁵ Tamtéž

⁴⁶ Srov. Prevence kriminality: MV ČR 2008 [online] [cit. 2010-11-29] Dostupné z [www: http://aplikace.mvcr.cz/archiv2008/prevence/system/pojmy/1.1.htm](http://aplikace.mvcr.cz/archiv2008/prevence/system/pojmy/1.1.htm)

⁴⁷ Srov. Tamtéž

⁴⁸ Tamtéž

příčin zločinnosti. Měla by poskytnout jednotlivým osobám sociální kompetence k úspěšnému zdolávání konfliktů, jedná se tedy spíše o naučení se proaktivnímu než reaktivnímu chování.⁴⁹

Primární prevence by měla být zaměřena na smysluplné využívání volného času dětmi a mládeží, její realizace probíhá v rodině, ve škole, volnočasových zařízeních. Na sídlišti Máj je primární prevence zastoupena několika sdružení a výchovnými zařízeními.

„**Sekundární prevence** se zabývá rizikovými jedinci, u nichž je obava, že se stanou oběťmi nebo pachateli trestné činnosti. Dále se zaměřuje na sociálně patologické jevy.“⁵⁰

„**Terciární prevence** spočívá v resocializaci kriminálně narušených osob (pracovní uplatnění vč. rekvalifikace, sociální a rodinné poradenství, pomoc při získávání bydlení).“⁵¹ Je zaměřena na odstranění příčin kriminálního chování.

Odpovědnost za oblast primární a sociální prevence spadá do působnosti rodiny, obce a Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy. Sekundární a terciární prevence je s ohledem na odbornou náročnost jednotlivých aktivit záležitostí resortu Ministerstva práce a sociálních věcí a v některých souvislostech i Ministerstva spravedlnosti a Ministerstva zdravotnictví. Ve specifické části populace působí i Ministerstvo obrany.⁵²

Mezi jednotlivými subjekty prevence kriminality mládeže je zcela nezbytná vzájemná koordinace. Na prevenci kriminality mládeže se zúčastňuje celá řada subjektů – jednak jako jednotlivci, jednak jako instituce. Priorita náleží rodině, škole, masmédiím. Nositeli preventivních aktivit (subjekty) mohou být instituce státní, např. instituce působící ve sféře sociální, policie, státní zastupitelství, soudy, vězeňství i nestátní, např. zájmová a politická sdružení občanů, církve, občanské iniciativy, nadace aj. Při požadované pluralitě subjektů však může vyvstat problém realizace preventivních aktivit jednotlivými subjekty nezávisle na sobě, bez společného cíle. Bez koordinace

---

⁴⁹ KAISER, G. *Kriminologie*. Praha 1994: C. H. Beck, s. 38

⁵⁰ Srov. Prevence kriminality: MV ČR 2008 [online] [cit. 2010-11-29] Dostupné z [www: http://aplikace.mvcr.cz/archiv2008/prevence/system/pojmy/1.1.htm](http://aplikace.mvcr.cz/archiv2008/prevence/system/pojmy/1.1.htm)

⁵¹ Tamtéž

⁵² Tamtéž

jednotlivých aktivit může docházet k dublování, překrývání a křížení určitých aktivit na některých úsecích a na jiných naopak k jejich naprosté absenci. Výsledná efektivita se pak nejen snižuje, ale nastávají i účinky nechtěné a kontraproduktivní.⁵³

Zajímavý je nejnovější projekt organizace Člověk v tísni „Learn, more“, který je zaměřený na vzdělávání sociálně vyloučených dětí. Vzdělání považují společně s etickou výchovou za základní pilíř prevence kriminality. Pokud mladiství nemá žádné odborné vzdělání a dosáhl pouze základního vzdělání (eventuelně zvláštní školy), je jeho uplatnění na trhu práce minimální. Pokud se mladý člověk, ač do té doby plný nadějí, ocitne na prahu dospělosti na Úřadu práce, kde se setkává pouze s odmítáním a nabídkou pomocných profesí, velmi snadno se raději rozhodne pro kriminální život. Z tohoto důvodu lze projekt „Learn, more“ považovat za velmi prospěšný. Součástí projektu je vyplácení retrostipendií. Pro vyplácení retrostipendia je nutné splnit tyto podmínky:

- „maximálně 15% zameškaných hodin ve 2. pololetí 1. ročníku SŠ (včetně omluvených absencí od lékaře)
- žádné neomluvené hodiny
- škola navrhne 4 klíčové předměty, ze kterých bude mít žák maximálně průměr 2 (nejhorší známka 3. V těchto předmětech nemusí být nutně český jazyk či matematika atd., ale spíše odborné předměty toho oboru, kterými se pak bude živit).
- Na vysvědčení nesmí být ze žádného klíčového předmětu nedostatečná.
- Nesmí být snižena známka z chování⁵⁴

V případě splnění výše uvedených podmínek je rodině vyplacena finanční částka ve výši 12.000,- Kč za školní rok. Její řádné využití bude kontrolováno pracovníky organizace.

Preventivní politika by se měla stát prioritní i na sídlišti Máj. Na jaře roku 2012 je naplánována stavba komunitního centra a to vedle budovy České správy sociálního

---

⁵³ ZOUBKOVÁ I., NIKL J., ČERNÍKOVÁ, V.: *Kriminalita Mládeže*, Praha 2001, Vydavatelství PA ČR, s. 43

⁵⁴ Projekt Learn, more: Člověk v tísni [online] [cit. 2011-2-15] Dostupné z www: <http://www.clovekvstisni.cz/index2.php?id=113&idArt=1668>

zabezpečení v ul. Antonína Barcala, ve kterém by měli sídlit: služebna městské policie, mateřské centrum, nejrůznější služby pro seniory a zdravotně postižené, poradny pro lidi v nouzi nebo středisko pro mládež. Považuji nápad za vynikající, protože centrum bude v bezprostřední blízkosti sídliště a umožní tak plně jeho využití.

5. Možná východiska problému

Kriminalita mladistvých je problémem, který není možné přehlížet. Pokud chceme, aby její statistika měla klesající tendenci, je nutné aktivně potlačovat sociálně patologické jevy, které na mládež působí. Nabízím dvě možná východiska. Prvním je důsledná sociální a etická výchova, která by se měla stát běžnou součástí výuky na školách. Druhým východiskem je pedagogika volného času, která bude dobrovolnou formou nabízet řadu volnočasových aktivit, které naplno využijí volný čas mladistvých.

5.1 Sociální a etická výchova

„Utváření humánních a skutečně etických vztahů mezi lidmi i v řídicí práci patří k neaktuálnějším výzvám posttotalitní přítomnosti. Podcenění této skutečnosti počátkem 90. let minulého století vedlo nesporně k celé řadě problémů v celospolečenském dosahu. Je ovšem současně faktem, že osobnost se snadněji negativně deformuje, než pozitivně formuje. Cesta k nápravě je tak podstatně obtížnější, než cesta k devastaci či dehonestaci morálních hodnot. Jde o to, aby co nejvíce lidí bylo ve svém chování a jednání determinováno především kulturními a morálními normami, nikoliv egoismy a biologickými vzorci chování.“⁵⁵

Ke dni 1. září 2010 byla Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy zařazena etická výchova do Rámcového vzdělávacího programu pro základní vzdělávání. Jedná se o dobrovolný předmět, kde se žáci zážitkovou formou setkávají s modelovými situacemi, kde se pod dohledem školeného pedagoga učí správná řešení problémů. Zkušenosti ze zemí EU ukazují, že se jedná o krok správným směrem. Cílem je vychovat mladé lidi, kteří si budou vážit sami sebe, svého okolí, ostatních lidí, budou ctít základní společenské normy.

„Podle našeho chování je také posuzována naše rodina, přátelé a někdy dokonce i národ. Tato odpovědnost nás zavazuje k sebeovládání a ukázněnosti. Každý národ,

---

⁵⁵ KOHOUTEK, R. *Etika a sociální chování* [online] [cit. 2011-3-14] Dostupné z [www: http://rudolfkohoutek.blog.cz/0912/etika-a-socialni-jednani](http://rudolfkohoutek.blog.cz/0912/etika-a-socialni-jednani)

každá společnost si postupem doby vytvořily svoje pravidla společenského chování. Vznikly soubory zásad a norem společenského styku, které byly přijaty jako správné a nutné. Snaha člověka být dokonalým ve společnosti musí vycházet z jeho vlastního přesvědčení. Ten, kdo se snaží vyvolat pouze dojem vytříbenosti v chování, se snadno prozradí. K nejzákladnějším zvyklostem ve společenském styku patří u nás tato pravidla⁵⁶

- „Ženy mají ve společenském styku vždy přednost před muži,
- osoby starší stojí vždy společensky výše než osoby mladší,
- nadřízeným osobám dáváme přednost i v mimoslužebním styku, není-li vedoucí pracovník mladý muž a podřízená mnohem starší žena,
- za společensky starší považujeme i vzácnou zahraniční návštěvu, ale abychom nepůsobili podlézavě a v některých případech ji neuváděli do rozpaků, zohledňujeme i výše uvedená pravidla předností,
- host, návštěvník, zvláště je-li pozván, je považován za osobu společensky významnější, starší. Záleží však také na situaci, a proto se přihlíží i k předchozím pravidlům,
- za všech okolností je nutné brát ohled na druhé a pamatovat na jejich přání a požadavky,
- umět se podřídít kolektivu,
- pomoci každému, zvláště starším, postiženým a těhotným ženám, považovat to za svou občanskou povinnost,
- mít úctu k nejvyšším představitelům státu, hymnám, symbolům, vlajkám,
- vztah dětí k rodičům a naopak má být vždy provázen vzájemnou úctou a zdvořilostí,
- laskavostí, dobrou náladou a malými pozornostmi se snažme zpříjemnit život svému okolí,
- za jakékoliv situace se musíme umět ovládat, potlačujeme svou sobeckost,
- svým chováním a jednáním si můžeme získat důvěru druhých,
- muž ochraňuje ženu, silnější slabšího, zdravý nemocného, mladší člověk staršího apod.,

---

⁵⁶ SEDLÁČEK, I. a kol. *Člověk mezi lidmi*. Praha: Trizonia, 1998, 53s.

- projev přednosti doplňujeme úsměvem, kývnutím, laskavým slovem, úklonou.⁵⁷

5.2 Pedagogika volného času

Pojem volný čas není jednoznačně definován. Každý autor si pojem vysvětluje po svém a výsledkem je mnoho definic, které se od sebe podstatně liší. Uvádím dvě definice, které podle mého nejlépe vystihují volný čas.

„Volný čas je možno chápat jako opak nutné práce a povinností, dobu, kdy si své činnosti můžeme svobodně vybrat, děláme je dobrovolně a rádi, přinášejí nám pocit uspokojení a uvolnění“.⁵⁸

„České oficiální dokumenty za funkce volného času pokládají relaxaci, regeneraci, kompenzaci, sociální prevenci a výchovu“.⁵⁹

Z výše uvedeného je zřejmé, že volný čas chápeme jako čas, kdy nemáme žádné povinnosti. Každý z nás má různé množství volného času a každý z nás ho tráví jinak. Někdo se věnuje četbě, jiný počítači, zahradě, sportu, kamarádům, studiu. Na sledovaném sídlišti Máj jsou mladiství, kteří neumí vhodně využít potenciál volného času a podlehnou tlaku sociálně patologických jevů.

Ve volném čase můžeme využít nabídky volnočasových zařízení, například:

- **školní družiny**

Školní družiny bývají zpravidla zřízeny u základních škol a víceletých gymnázií. Určeny jsou především pro mladší žáky, nejčastěji pro první stupeň základní školy. Slouží k odpočinku po výuce a současně k přípravě na další vyučovací den. Po splnění povinností se přistupuje ke hrám. Družina umožňuje návštěvy rodičů a také jejich zapojení do programu družiny.

---

⁵⁷ SEDLÁČEK I. a kol. *Člověk mezi lidmi*. Praha: Trizonia, 1998, 54s.

⁵⁸ PÁVKOVÁ J. a kol. *Pedagogika volného času*. Praha: Portál, 2002, s. 16

⁵⁹ HOFBAUER, B. *Děti, mládež a volný čas*. Praha: Portál, 2004, s. 176

– **školní kluby**

Účel školního klubu je obdobný jako u školní družiny, ale je orientován na žáky druhého stupně základní školy. Školní klub nabízí různé zájmové činnosti, dále organizuje výlety, lyžařské zájezdy, kulturní zážitky, sportovní vyžití.

– **střediska pro volný čas dětí a mládeže**

Střediska volného času jsou rozdělené na dva typy:

- 1) Dům dětí a mládeže
- 2) Stanice zájmových činností

– **občanská sdružení**

Nabízejí rozdílné druhy aktivit a liší se podle druhu zaměření, například vzdělávací, kulturní, sportovní, turistické a další.

„Děti mají relativně hodně volného času. Společnost by měla mít zájem na tom, jak děti svůj volný čas tráví. Je samozřejmé, že na prvním místě je to záležitost rodiny. Názor, že výchovu dětí ve volném čase plně zabezpečuje rodina, je však mylný. Pro tuto funkci má nejen nedostatek času, ale chybí jí i potřebné materiální vybavení a odborná kvalifikace. Rodina též nemůže uspokojit potřebu dětí a zejména dospívajících sdružovat se ve skupinách vrstevníků. Některé tendence k omezování či rušení institucí pro výchovu mimo vyučování jsou nedomyšlené a škodlivé. Historické zkušenosti i zkušenosti ze zahraničí potvrzují, že prevence je ve výchově účinnější a také podstatně levnější než náprava chyb a převýchova. A právě kvalitní výchova dětí ve volném čase má výrazný preventivní význam.“⁶⁰

Smyslem pedagogiky volného času je pomoci člověku ke svobodnému a smysluplnému nakládání s volným časem. Osobnost pedagoga volného času hraje v tomto procesu významnou roli. Odborně vzdělaný pedagog předává mladistvým nenásilnou formou možnosti, jak rozvíjet svoji osobnost, vytvářet nové sociální vazby a být dobrým člověkem ku prospěchu celé společnosti.

---

⁶⁰ PÁVKOVÁ J. a kol. *Pedagogika volného času*. Praha: Portál, 2002, s. 16

Závěr

Budoucnost naší společnosti závisí na mládeži. Současní mladiství budou v následujících desetiletích zakládat rodiny, vychovávat děti. Média nám předkládají zprávy, že se stále zvyšuje počet nemanželských dětí, stoupá počet rozvodů. Rodina zajišťuje prvotní socializaci jedince a žádné výchovné zařízení nedokáže nahradit její funkci v plném rozsahu.

Zařazení předmětu sociální a etické výchovy mezi povinné předměty žáků základních škol a víceletých gymnázií by se mělo stát prioritou dnešního vzdělávání, aby si žáci sami uvědomovali důležitost rodiny, získali základy morálky a etického chování. S mladistvými musíme vést rovnocenný dialog, umožnit jim podílet se na důležitých rozhodnutích naší společnosti.

Dnešní společnost je jiná, než byla ve druhé polovině 20. století a proto ani výchova a vzdělávání nemohou stále zůstat stejné. Musí se průběžně přizpůsobovat, monitorovat sociálně patologické jevy a důsledně dbát na prevenci. Důsledky kriminálního jednání se odstraňují jen těžce a mnohdy nejdou odstranit nikdy.

Masové rozšíření internetu koncem 20. století a s ním spojených sociálních sítí Facebook, Badoo a současně komunikačních programů ICQ, Skype způsobuje, že mladí lidé se již nesetkávají osobně. Stačí si v pohodlí domova sednout k počítači a následujících několik hodin „debatovat“ prostřednictvím klávesnice. Policie registruje vzestup počítačové kriminality, především vyhrožování ublížením na zdraví, vydírání, zesměšňování. V této souvislosti již zařadila do svého programu prevence kriminality i kriminalitu počítačovou a v současné době probíhají ve školách besedy na toto téma.

V úvodu práce zmiňuji situaci na sídlišti Máj. Jak dokazuje SWOT analýza z roku 2008, 36% obyvatel se na sídlišti Máj necítí bezpečně. Ve zbylých lokalitách Českých Budějovic odpovědělo na stejnou otázku kladně v průměru pouze 10% obyvatel. Pokud by se městu podařilo vybudovat dostatečně množství dětských hřišť a zařízení volného času, situace by se pravděpodobně zlepšila. Nevhodné trávení volného času vede

k sociálně patologickým jevům. Není možné zcela odstranit kriminogenní faktory, ale pokud mladistvým nabídneme prostřednictvím pedagogiky volného času nové možnosti, jak smysluplně nakládat s volným časem, minimalizujeme jejich riziko.

Ve své bakalářské práci jsem se věnoval problému současnosti, kriminalitě mladistvých osob. Zaměřil jsem se na českobudějovické sídliště Máj, protože jsem zde strávil téměř 20 let svého života a v současné době zde pracuji na obvodní oddělení Policie České republiky. Uvedl jsem dvě možná východiska problému, která považuji vzhledem k okolnostem na sídlišti za nejlepší.

Seznam použitých zdrojů

Literatura:

DUBSKÝ, V. a kol., *Mládež, společnost a stát*. Praha: Institut dětí a mládeže MŠMT ČR, 1994. ISSN 1210-6380.

HOFBAUER, B. *Děti, mládež a volný čas*. Praha: Portál, 2004. ISBN 80-7178-927-5.

KAISER, G. *Kriminologie*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 1994. ISBN 80-7179-002-8.

NOVOTNÝ, O. a kol. *Kriminologie*. 2. aktualizované vydání. Praha: Aspi Publishing s.r.o., 2004. ISBN 80-7357-026-2.

PÁVKOVÁ J. a kol. *Pedagogika volného času*. Praha: Portál, 2002. ISBN 80-7178-295-5.

SEDLÁČEK I. a kol. *Člověk mezi lidmi*. Praha: Trizonia, 1998. ISBN 80-85573-54-7.

ZOUBKOVÁ, I. a kol. *Kriminalita Mládeže*, Praha: Vydavatelství Policejní Akademie ČR, 2004. ISBN 80-7251-070-3

Zákon č. 218/2003 Sb., O odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů (zákon o soudnictví ve věcech mládeže), ve znění platném k 25. 6. 2003.

Elektronické zdroje:

1. A-Z Encyklopedie: [online] [cit. 2011-3-10] Dostupné z www: http://www.az-encyklopedie.info/s/27034_Sídliště/
2. Halucinogeny - podrobně: [online] [cit. 2011-3-2] Dostupné z www: <http://www.drogy-info.cz/>
3. Co je extremismus?: [online] [cit. 2011-3-2] Dostupné z www: <http://www.policie.cz/clanek/prevence-informace-o-extremismu-co-je-extremismus.aspx>
4. Koncepce prevence kriminality města České Budějovic: [online] [cit. 2010-10-14] Dostupné z www: <http://www.c-budejovice.cz/attachment.ashx?id=2770>
5. Prevence kriminality: MV ČR 2008 [online] [cit. 2010-11-29] Dostupné z www: <http://aplikace.mvcr.cz/archiv2008/prevence/system/pojmy/1.1.htm>
6. Projekt Learn, more: Člověk v tísní [online] [cit. 2011-2-15] Dostupné z www: <http://www.clovekvtisni.cz/index2.php?id=113&idArt=1668>
7. KOHOUTEK, R. *Etika a sociální chování* [online] [cit. 2011-3-14] Dostupné z www: <http://rudolfkohoutek.blog.cz/0912/etika-a-socialni-jednani>

Abstrakt

REHÁK, M. *Kriminalita mladistvých, její prevence a důsledky. Zaměřeno především na situaci na českobudějovickém sídlišti „Máj“*. České Budějovice 2001. Bakalářská práce. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích. Teologická fakulta. Katedra teologické a sociální etiky. Vedoucí práce J. Šrajer.

Klíčová slova: mladiství, kriminalita, prevence kriminality, sociálně patologické jevy, sídliště, sídliště Máj, druhy opatření, prevence sociálně patologických jevů, pedagogika volného času, etická výchova, sociální výchova

Práce se zabývá kriminalitou mladistvých se zaměřením na situaci na největším českobudějovickém sídlišti Máj. Je zde proveden rozbor pojmu mladistvý z hlediska trestního zákoníku a reflexe sociálně patologických jevů, které na sídlišti Máj ohrožují mladistvé. Další část práce je zaměřena na kriminalitu mladistvých, věnuje se jejím příčinám, důsledkům a prevenci. Závěrečná část práce nabízí dvě možná řešení probírané problematiky. Vidí je v důsledné sociální a etické výchově a v pedagogice volného času.

Abstract

REHÁK M. *Juvenile delinquency, its prevention and consequences. Focused mainly on the situation in the suburb called "Máj" in the city of České Budějovice, České Budějovice 2011 Thesis. University of South Bohemia in České Budějovice. Faculty of Theology. Department of Theology and Social Ethics. Supervisor J. Srajer.*

Key words: youth, crime, crime prevention, social pathologies, suburbs, suburb Máj, the types of measures, prevention of socially pathological phenomena, leisure activity education, ethics education, social education

The work deals with juvenile delinquency, focusing on the situation in the largest suburb of České Budějovice - Máj. In the thesis it is analyzed in terms of the juvenile criminal code and then focuses on the social pathologies that are threatening young people in the suburb Máj. One chapter is focused on juvenile delinquency, dealing with causes, consequences and prevention. The final part offers two possible solutions: firstly social and ethical education and secondly the pedagogy of free time.